

SIVISTYSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 25/2014 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 46 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 9 päivänä joulukuuta 2014 lähettänyt sivistysvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen eduskunnalle laeiksi ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain 46 §:n muuttamisesta (HE 307/2014 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- neuvotteleva virkamies Ville Heinonen ja hallitusneuvos Virpi Korhonen, opetus- ja kulttuuriministeriö
- opetusneuvos Anne Liimatainen, Opetushallitus
- ylijohdaja Petri Pohjonen, Opetushallitus

- johtaja, rehtori Timo Karkola, Ami-säätiö, Amiedu
- yhdistyksen 1. varapuheenjohtaja Anssi Tuominen, Ammattiosaamisen kehittämisyhdistys AMKE ry
- puheenjohtaja Soila Nordström, Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus

Lisäksi kirjallisen lausunnon ovat antaneet

- Akava ry
- Ammatillisen aikuiskoulutuksen johtajat ry
- Axxell Utbildning Ab
- Elinkeinoelämän keskusliitto EK
- Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry
- Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto - SAKKI ry
- Suomen Kuntaliitto
- Toimihenkilökeskusjärjestö STTK

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annettua lakia ja opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annettua lakia.

Näyttötutkintojen järjestämisen laatua ehdotetaan vahvistettavaksi säätämällä näyttö-tutkinnon järjestäjälle asetettavista edellytyksistä sekä näyttötutkinnon järjestäjän tehtävistä. Näyttö-

tutkinnon järjestäjällä tulisi olla riittävät taloudelliset ja ammatilliset edellytykset näyttötutkintojen järjestämiseen sekä riittävä näyttötutkintojärjestelmän ja järjestämiensä tutkintojen asiantuntemus.

Tutkintotoimikuntien tehtäviä muutettaisiin siten, että niissä korostuisivat laadunvarmistus ja näyttötutkintojen ja näyttötutkintojärjestel-

män kehittäminen. Tutkintotoimikuntia avustaisi niille laissa säädettyjen tehtävien hoitamisessa Opetushallitukseen perustettava näyttötutkintosihteeristö.

Näyttötutkintojärjestelmän työelämäläheisyyttä syvennettäisiin myös säätämällä arvioin-

nista ja arvioijista. Arviointiin tyytymättömällä olisi mahdollisuus hakea oikaisua tutkintotoimikunnalta, joka voisi tarvittaessa määrätä uuden arvioinnin.

Lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan 1 päivänä elokuuta 2016.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä seuraavin huomautuksin ja muutosehdotuksin.

Näyttötutkintoja suoritetaan nykyisin huomattavan paljon. Vuonna 2013 näyttötutkinnon suoritti yli 33 000 henkilöä ja tutkinnon osia noin 27 000 henkilöä. Tällä hetkellä näyttötutkintona voi suorittaa 377 tutkintoa. Esityksellä pyritään korjaamaan nykyisen näyttötutkintojärjestelmän keskeisimpiä ongelmakohtia. Tärkeänä tavoitteena on vähentää nyt esiintyvää epätaisaisuutta ja erilaisia käytäntöjä tutkintotoimikuntien ja tutkinnon järjestäjien toiminnassa. Tutkintotoimikuntien toiminnan alakohtaiset erot ovat joissakin tapauksissa perusteltuja, mutta liian erilaisia toimintatapoja on tärkeää pyrkiä yhtenäistämään. Hallituksen esityksen mukaiset muutokset edistäisivät toimintatapojen yhtenäistymistä.

Tavoitteena on vahvistaa näyttötutkintojärjestelmän työelämälähtöisyyttä. Valiokunnan mielestä oleellista on varmistaa, että näyttötutkintojärjestelmä tuottaa työelämään sen tarvitsemaa osaamista ja että eri toimijat voivat luottaa järjestelmän laatuun. Sivistysvaliokunta korostaa erityisesti, että tutkinnoissa hyväksytyn osaamisen tulee olla riittävän korkealla tasolla ja vertailukelpoinen muihin vastaaviin suoritettuihin tukintoihin.

Tavoitteena on myös selkeyttää eri toimijoiden rooleja ja tehtäviä. Tutkintotoimikuntien ja arvioitsijoiden roolit erotetaan toisistaan. Tutkintotoimikuntien asemaa vahvistetaan etenkin

laadun valvomiseksi ja järjestelmän yhtenäistämiseksi. Edelleen näyttötutkintojen arvioijien roolia tutkintosuoritusten arvioinnissa on tarkoit-
tus vahvistaa.

Näyttötutkinnon järjestäjistä ja niiden tehtävistä säädettäisiin nykyistä yksityiskohtaisemmin. Valiokunta yhtyy hallituksen esityksessä todettuun siitä, että sääntely selkeyttäisi näyttötutkinnon järjestäjänä toimimisen kriteereitä ja järjestäjän tehtäviä. Näyttötutkinnon järjestäjiä olisivat nykykäytännön mukaisesti ne koulutuksen järjestämisluvan omaavat sekä muut yhteisöt tai säätiöt, joilla on sopimus näyttötutkinnon järjestämisestä tutkintotoimikunnan kanssa. Näyttötutkinnon järjestäjältä edellytettäisiin, että sillä on riittävät taloudelliset ja ammatilliset edellytykset sekä osaaminen näyttötutkintojärjestelmästä ja riittävä järjestettävien tutkintojen asiantuntemus. Sivistysvaliokunta pitää tärkeänä, että näyttötutkintojen järjestäjäverkko pysyy valtakunnallisesti ja alueellisesti kattavana siten, että myös vapaan sivistystyön nykyään tarjoamia palveluja voidaan hyödyntää jatkossakin.

Uudistuksen myötä tutkintotoimikuntien määrä vähenee merkittävästi. Valiokunta katsoo, että tutkintotoimikuntien yhdistäminen voi tukea tutkintorakenteen kehittymistä niin, että päällekkäisiä ammatillisen koulutuksen tutkintoja ja niiden osia voidaan yhdistää ottaen huomioon nopeasti muuttuvat ja myös tulevaisuuden työelämän osaamistarpeet. Valiokunta korostaa, että tutkintotoimikuntien yhdistämistä tulee suunnitella ja toteuttaa kiinteässä yhteistyössä työelämän kanssa. Samalla on huolehdittava siitä, että eri alojen, myös kapeiden ja lukumääräisesti vähälukuisten tutkintojen tuottama erityisosaaminen säilyy. Lisäksi on huolehditta-

va riittävästä suomen ja ruotsin kielen osaamisesta vastaanotettaessa ja arvioitaessa tutkintoja. Näyttötutkintojärjestelmässä tätä tukee mm. mahdollisuus nimetä asiantuntijoita. Pysyville asiantuntijoilla pystytään joustavasti takaamaan erityisesti pienten erityisalojen asiantuntemuksen laatu. Lisäksi toimikunnilla on mahdollisuus käyttää tapauskohtaisia asiantuntijoita.

Valiokunta kannattaa näyttötutkintosihteeristön perustamista Opetushallituksen yhteyteen. Näyttötutkintosihteeristö korvaisi tutkintotoimikuntien nykyiset osa-aikaiset 90 tuntipalkkiotoimistina työskentelevät ulkopuoliset sihteerit sekä tutkintotoimikuntien keskuudesta valitut sihteerit. Sihteeristön perustaminen edesauttaa tutkintotoimikuntien keskittymistä ydintehtäviinsä eli laadun arviointiin ja ylläpitoon sekä kehittämissuoihön. Samalla voidaan huolehtia yhtenäisistä käytännöistä näyttötutkintojen järjestämisessä ja järjestelmän kehittämisessä. Hallituksen esityksen mukaan perustettava näyttötutkintosihteeristö olisi keskeinen toimija näyttötutkintojärjestelmän laadun ja näyttötutkinnon järjestämissopimusten yhdenmukaisuuden varmistajana. Täl-täkin osin tulee uudistuksessa huolehtia siitä, että sihteeristöllä on vahvaa osaamista vastuullaan olevista näyttötutkinnoista. Näyttötutkintosihteeristö avustaisi ja tukisi tutkintotoimikuntia. Oleellista myös on, että päätösvalta tehtäviensä mukaisissa asioissa säilyisi tutkintotoimikunnilla.

Näyttötutkintojärjestelmä on yksi osa ammatillista koulutusta. Valiokunta pitää tärkeänä, että jatkossa ammatillista koulutusta kehitetään kokonaisuutena niin, että Suomessa olisi tulevaisuudessa maailman parhaat ammattiosaajat eri aloilla.

Yksityiskohtaiset perustelut

1. lakiehdotus

Johtolause. Eduskunnassa on käsiteltävänä myös hallituksen esitys eräiden hallintoasioiden muutoksenhakusäännösten tarkistamisesta (LaVM 26/2014 vp — HE 230/2014). Esitykses-

sä ehdotetaan mm. muutettavaksi ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 16 §:n 1 momenttia. Tässä hallituksen esityksessä ehdotetaan samassa 16 §:n 1 momentissa oleva 6 a kohta kumottavaksi. Koska tämä esitys tulee voimaan myöhemmin, valiokunta muuttaa johtolauseetta viittaamaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olevaan 16 §:n 1 momenttiin.

8 a §. Valiokunta ehdottaa täsmennystä pykälän 3 momentin sanamuotoon selkeyttämään sitä, milloin aiemmin hankitun muun osaamisen osalta tutkinnon suorittaja ohjataan tutkintotilaisuuteen ja milloin puuttuvan ammattitaidon hankkimiseen. Tarkoitus on, että jos henkilö jo omaa tarvittavan tiedon tai taidon, hänet ohjataan suoraan tutkintotilaisuuteen.

Voimaantulo. Oikaisuvaatimusta koskevien säännösten osalta valiokunta ehdottaa voimaantulosäännökseen lisättäväksi siirtymäsäännöksen uudeksi 2 momentiksi. Siinä täsmennetään, mitä lakia ennen lain voimaantuloa tehtyihin arviointeihin sovelletaan. Muutokset tulevat voimaan tutkintotoimikuntien toimikauden vaihtuessa, ja selkeää on, että ennen lain voimaantuloa tehtyihin arviointeihin ja tutkintotoimikuntien päätöksiin sovelletaan ennen lain voimaantuloa voimassa olleita muutoksenhakua koskevia säännöksiä.

Uusi 3. lakiehdotus

Lailla 71/2015 on muutettu kuorma- ja linja-auton kuljettajien ammattipätevyydestä annetun lain muutoksenhakua koskevaa 26 §:ää. Edelleen pykälää ollaan muuttamassa edellä mainitulla hallituksen esityksellä HE 230/2014 vp. Säännöksessä on viittaus tämän hallituksen esityksen 1. lakiehdotuksen 16 §:n 6 a kohtaan. Koska tämän esityksen pohjalta hyväksytyn lain voimaan tullessa viitattava säännös sisältyy 15 c §:ään, valiokunta ehdottaa jo tässä yhteydessä säännösviittausta muutettavaksi ja voimaantuloa samaksi ajankohdaksi kuin muidenkin tämän esityksen muutokset eli 1.8.2016.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella sivistysvaliokunta ehdottaa,

että 2. lakiehdotus hyväksytään muuttamattomana,

että 1. lakiehdotus hyväksytään muutoin hallituksen esityksen mukaisena paitsi johtolause, 8 a § ja voimaantulosäännös muutettuina (Valiokunnan muutosehdotukset) ja

että hyväksytään uusi 3. lakiehdotus seuraavasti:

Valiokunnan muutosehdotukset

1.

Laki

ammattillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (631/1998) 16 §:n 1 momentin 6 a kohta, sellaisena kuin se on laissa / 20

muutetaan lain 7 §, 7 a §:n 1 momentti ja 8 a §:n otsikko, sellaisina kuin niistä 7 § on laeissa 1013/2005 ja 788/2014 ja 7 a §:n 1 momentti ja 8 a § laissa 788/2014 sekä,

lisätään lakiin siitä lailla 1013/2005 kumotun 6 §:n tilalle uusi 6 § sekä uusi 7 c, 7 d § sekä 8 a §:ään, sellaisena kuin se on laissa 788/2014 uusi 2 ja 3 momentti, 15 a §:ään, sellaisena kuin se on laissa 788/2014 uusi 3 momentti sekä uusi 15 c § seuraavasti:

8 a §

Henkilökohtaistaminen ja osaamisen tunnustaminen

net puuttuvan ammattitaidon osalta tarvittavan ammattitaidon hankkimiseen.

(2 mom. kuten HE)

Jos henkilöllä on *muuta kuin 2 momentissa tarkoitettua*, tutkinnon perusteissa määriteltyä osaamista, koulutuksen tai näyttötutkinnon järjestäjä ohjaa hänet suoraan tutkintotilaisuuteen (poist.). Jos aiemmin hankittu osaaminen ei riitä tutkintotilaisuuteen osallistumiseen, koulutuksen tai näyttötutkinnon järjestäjä ohjaa hä-

Voimaantulosäännös

(1 mom. kuten HE)

Muutoksenhaussa ennen tämän lain voimaantuloa tehtyyn arviointiin tai ennen tämän lain voimaantuloa tehtyyn tutkintotoimikunnan päätökseen sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. (Uusi)

3. (Uusi)

Laki

kuorma- ja linja-auton kuljettajien ammattipätevyydestä annetun lain 26 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan kuorma- ja linja-auton kuljettajien ammattipätevyydestä annetun lain (273/2007) 26 § sellaisena kuin se on osaksi laissa /20 , seuraavasti:

26 §

Muutoksenhaku

matillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 15 c §:ää.

— — — — —
Muutoksenhaussa opetus- ja kulttuuriministeriön hyväksymän koulutuskeskuksen päätökseen sovelletaan ammatillisesta peruskoulutuksesta annetun lain 25 c, 44 ja 44 a—44 f §:ää sekä am-

Voimaantulosäennös

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 27 päivänä helmikuuta 2015

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Raija Vahasalo /kok
vpj. Inkeri Kerola /kesk
jäs. Ritva Elomaa /ps
Eeva-Johanna Eloranta /sd
Jukka Gustafsson /sd
Leena Harkimo /kok
Pauli Kiuru /kok

Kimmo Kivelä /ps
Sanna Lauslahti /kok (osittain)
Silvia Modig /vas
Mikaela Nylander /r
Tuula Peltonen /sd
Pauliina Viitamies /sd.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Kaj Laine.